

Aan de voorzitter en de leden van de Vaste Commissie
voor Financiën van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Adres/Address

'Maliatoren'

Bezuidenhoutseweg 12
Den Haag

Postadres/Postal Address

Postbus 93002

2509 AA Den Haag

Telefoon/Phone

070 349 03 49

Telefax/Fax

070 349 03 00

Briefnummer

19/10/178/J1a/DJS

Den Haag

27 mei 2019

Onderwerp

Position paper belastingafdracht
multinationals

Telefoonnummer

070-3490432

E-mail

sinke@vnoncw-mkb.nl

Geachte dames en heren,

Graag maken wij gebruik van uw uitnodiging om deel te nemen aan het rondetafelgesprek op 29 mei over de belastingafdracht van internationaal opererende ondernemingen. Wij vinden dit een belangrijk onderwerp omdat wij staan voor een sterke inclusieve maatschappij met kansen voor iedereen. Het beleid dat hieraan bijdraagt door te bouwen aan een duurzame en sterke economie en een excellent investeringsklimaat voor bedrijven moet ook in de toekomst kunnen blijven steunen op breed maatschappelijk draagvlak.

Hierbij onze inbreng en vanzelfsprekend lichten wij dit graag verder toe tijdens het rondetafelgesprek. Hieronder vindt u een korte samenvatting van onze positie. Aansluitend een wat uitgebreidere uiteenzetting. Bijgevoegd nog enkele cijfers van diverse onderzoeksinstituten als nadere onderbouwing van onze positie (zie bijlage).

Samenvatting

- Nederland kent een unieke mix van bedrijven; klein, middelgroot en groot. Vooral door het samenspel tussen deze verschillende bedrijven zijn we zo welvarend. Dit is geen vanzelfsprekendheid en vraagt blijvende aandacht voor ons welzijn en voor de werkgelegenheid.
- De opbrengst van de vennootschapsbelasting als percentage van ons BBP loopt op en grote bedrijven betalen al decennialang 60% van de vennootschapsbelasting.
- Op fiscaal terrein volgt het kabinet een verstandig tweesporenbeleid door enerzijds de aanpak van belastingontwijking waardoor 'lege hulzen' en brievenbussen straks tot het verleden behoren. Anderzijds wordt ook werk

gemaakt van het aantrekkelijk houden van het investeringsklimaat voor reële activiteiten van echte ondernemers. Dit moet ervoor zorgen dat we aantrekkelijk blijven als land om in te ondernemen. Dit tweede spoor mag niet achterop raken.

- Vrijwel alle open economieën kennen regelingen met hetzelfde doel als onze liquidatieverliesregeling. Verdere inperking van onze regeling zal schadelijk uitpakken voor kleine en grote bedrijven die over de grens ondernemen. Dan schrikken ondernemingen namelijk terug om in het buitenland te investeren, terwijl we daar onze boterham moeten verdienen.
- Wij zouden daarom adviseren om eventuele aanpassingen aan het fiscale stelsel onderdeel te maken van een integrale afweging. Het bouwstenentraject van de Staatssecretaris van Financiën biedt daarvoor een goede gelegenheid.

1. Inleiding

VNO-NCW gelooft dat een duurzaam sterke economie en een excellent bedrijfsleven onmisbare elementen zijn om te komen tot een sterke, inclusieve maatschappij met kansen voor iedereen. Hierbij hoort een samenleving met de ramen open, die gericht is op de wereld en voldoende ruimte biedt aan alle soorten en maten ondernemers om vanuit Nederland hun vleugels internationaal uit te slaan.

De Nederlandse economie ontleent naar onze overtuiging zijn kracht aan de rijke en brede variëteit aan bedrijven en sectoren. Naast *start-ups*, *scale-ups*, mkb en middenbedrijven vormen de internationaal opererende bedrijven en hun (mondiale) hoofdkantoren een vitaal onderdeel van dat ecosysteem. Zij leveren direct en indirect een belangrijk deel van de toegevoegde waarde die ervoor zorgt dat onze economie veel groter is dan je op basis van onze oppervlakte of bevolkingsomvang mag verwachten. Daarom hebben we in Nederland een BBP per hoofd van de bevolking dat één van de hoogste ter wereld is. Als we het alleen van onze (kleine) thuismarkt zouden moeten hebben dan zouden we het moeten doen met veel minder welvaart en welzijn.

De aanwezigheid van mondiaal toonaangevende bedrijven¹ geeft Nederland ook positie op het internationale politieke toneel, zoals bij de G20 en zorgt dat wij staatshoofden kunnen ontvangen die anders aan ons land voorbij zouden gaan.

Internationaal opererende bedrijven dragen overigens ook veel meer belasting af aan de schatkist dan vaak wordt verondersteld. Zie onderstaand kader met enkele cijfers die dit onderstrepen.

¹ Zo staan er 14 Nederlandse internationaal opererende bedrijven hoog in de Dow Jones Sustainability World Index.

Belastingopbrengsten internationaal opererende bedrijven in perspectief

- Het is onze inschatting dat internationaal opererende ondernemingen goed zijn voor ten minste tweederde van de totale belastinginkomsten van de Nederlandse overheid.
- Deze belastingafdracht bestaat logischerwijs voor een belangrijk deel uit loonbelasting en btw. Die omvangrijke afdracht zegt echter op zichzelf al het nodige over de economische impact van deze groep bedrijven.
- Grotere ondernemingen dragen een substantieel deel van de vennootschapsbelasting. Structureel zo'n 60%.
- De opbrengst van de vennootschapsbelasting is als percentage van het BBP over de laatste jaren is met ruim 30% gestegen.
- Nederland wijkt ten opzichte van het OESO gemiddelde wat betreft de opbrengst van de vennootschapsbelasting als percentage BBP niet af.

2. Internationaal opererende bedrijven voegen veel waarde toe

In 2018 heeft het CBS een onderzoek gepresenteerd over de toegevoegde waarde die bedrijven leveren voor de Nederlandse economie. Hieruit blijkt dat de maatschappelijke bijdrage van de internationaal opererende bedrijven aan onze economie groot is en dat deze ook de afgelopen jaren behoorlijk is toegenomen.

Directe toegevoegde waarde

Ongeveer 1% van de bedrijven in Nederland zorgt direct voor:

- 30% van de toegevoegde waarde
- meer dan 20% van de werkgelegenheid
- 65% van de totale private investeringen in R&D.

Deze cijfers betekenen concreet het volgende:

- internationaal opererende bedrijven voegen zo'n 200 miljard euro aan waarde toe aan de Nederlandse economie.
- ze investeren meer dan 5 miljard euro in R&D.
- en bieden werkgelegenheid aan meer dan 2 miljoen mensen.

De werknemers bij internationaal opererende bedrijven zijn daarnaast gemiddeld hoger opgeleid, verdienen meer² en hebben gemiddeld een hogere baanzekerheid. Internationaal opererende bedrijven investeren ook meer in menselijk kapitaal door middel van cursussen, *e-learning* en *training on the job*, zo blijkt uit empirisch onderzoek.

Indirecte toegevoegde waarde

De indirecte verdiensten van de internationaal opererende bedrijven zijn waarschijnlijk nog belangrijker. Die komen voort uit de samenwerking en synergie tussen kleine en grote ondernemingen. Het zijn de grotere bedrijven

² Hetgeen weer direct leidt tot hogere opbrengsten voor de schatkist via de loonbelasting.

die het organiserend vermogen en de netwerken hebben om de hele keten naar een hoger niveau te tillen. Het is vervolgens het mkb dat aan de keten extra innovatiekracht en flexibiliteit toevoegt. Dit levert veel synergie op en zorgt daarmee in Nederland voor veel extra werkgelegenheid en welvaart.

Enkele voorbeelden:

- bijna 25% van alle verdiensten in het nationale bedrijfsleven wordt gerealiseerd door toeleveringen in de productieketen naar internationaal opererende bedrijven.
- zo'n 40% van de exportverdiensten van het mkb komt tot stand via de internationaal opererende bedrijven. Het Nederlandse mkb gebruikt op hele slimme wijze de grote bedrijven als hub om tegen beperktere risico's het buitenland te bereiken.
- bijna 1 miljard euro aan R&D uitgaven door de grote bedrijven wordt gedaan in samenwerking met het mkb³. Innovatie is vandaag de dag veelal het product van intensieve samenwerking tussen grote spelers en kleinere, veelal sterk gespecialiseerde ondernemingen. Dit in nauwe samenwerking met de overheid en kennisinstellingen. Dankzij de grotere bedrijven trekken de innovatieve regio's in Nederland, zoals Brainport rond Eindhoven en Food Valley bij Wageningen, ook zo veel mkb-bedrijven aan.
- ongeveer 70% van de grotere R&D-bedrijven heeft programma's om samen te werken met *start-* en *scale-ups*. De grotere bedrijven fungeren daarom ook als belangrijke incubators en profiteren volop van de dynamiek van *hightech start-ups*, zoals in het *life sciences* cluster in Leiden.

Verder verdient het opmerking dat wij samen met de universiteit van Nyenrode en MKB-Nederland onderzoek doen om dergelijke ecosystemen beter in beeld te brengen en de indirecte toegevoegde waarde van groot en klein voor elkaar nog beter te kunnen kwantificeren. Daarbij kan dit bijdragen aan het inzichtelijk maken van de wijze waarop de samenwerking tussen bedrijven in de praktijk vorm krijgt. Dit kan nieuwe aanknopingspunten bieden voor toekomstig beleid.

3. Kleine thuismarkt vereist een sterk investeringsklimaat

De thuismarkt in Nederland is relatief klein. De economische groei en welvaartstoename moet dus vooral uit het buitenland komen. Nederland moet daarom een fiscaal beleid voeren dat een goed vestigingsklimaat creëert voor reële investeringen in de echte economie en ons hele ecosysteem van ondernemingen. Tegelijkertijd moet het fiscale beleid waarborgen dat belastingontwijking en -ontduiking effectief wordt bestreden.

³ Dit is te herleiden uit de R&D barometer (2018) . De deelnemers aan de R&D-barometer zijn verantwoordelijk voor 42% van de totale bedrijfs-R&D in Nederland. Aangenomen wordt dat de uitkomsten uit deze enquête representatief zijn voor alle grote bedrijven.

Voor alle ondernemingen in Nederland is een aantrekkelijk winstbelastingtarief van belang voor hun investeringen en activiteiten hier. Voor investeringen in het buitenland is daarnaast van cruciaal belang dat een gelijk speelveld tussen nationale en internationale ondernemingen worden geboden. Daarom is het van belang dat er geen fiscale belemmeringen zijn voor (uitbreidings)investeringen over de grens. Om deze reden is het Nederlandse fiscale beleid al lange tijd dat ondernemingen op buitenlandse markten moeten kunnen concurreren tegen dezelfde voorwaarden als de lokale concurrenten aldaar.

Een land met een kleinere thuismarkt, zoals Nederland, heeft bovendien een nadeel ten opzichte van landen met een grotere thuismarkt, zoals Duitsland, Frankrijk of het Verenigd Koninkrijk. Op grond van economische principes trekken grote markten meer bedrijvigheid aan. Dit effect is ook in de wetenschappelijke literatuur aangetoond. Dit inherente nadeel van kleinere afzetmarkten kan worden goedge maakt door goed te scoren op allerhande vestigingsfactoren, als kwaliteit van leven, infrastructuur, etc. En in ieder geval is van belang dat de fiscaliteit direct aansluit bij de grensoverschrijdende bedrijfsvoering. Dat betekent ten minste dat er geen (fiscale) belemmeringen mogen zijn om inkomsten uit hun buitenlandse investeringen weer terug te laten vloeien naar het Nederlandse (regionale) hoofdkantoor.

Het fiscale stelsel moet handel op buitenlandse markten ondersteunen

Ons fiscale stelsel moet ervoor zorgen dat al onze bedrijven, klein en groot, buitenlandse markten op kunnen en daar risicovolle investeringen kunnen doen. Dit is de reden dat we in Nederland bijvoorbeeld de deelnemingsvrijstelling en/of ons belastingverdragenetwerk hebben. En hierin ligt ook de reden dat er een regeling is zoals de liquidatieverliesregeling. Deze regeling kent een duidelijke economische ratio binnen een stelsel dat erop is gericht om belemmeringen weg te nemen om vanuit Nederland handel te drijven of te investeren in het buitenland. Het zorgt ervoor dat (mkb-)ondernemingen vanuit Nederland de hele wereld kunnen bedienen. Ook zorgt dit beleid ervoor dat ons land aantrekkelijk is voor buitenlandse bedrijven om zich in Nederland te vestigen en vanuit hier hun internationale activiteiten te organiseren en regionaal uit te bouwen. Uit het hierboven aangehaalde onderzoek van het CBS blijkt nogmaals hoe belangrijk dit laatste is voor onze economie.

4. Misbruik moet krachtig worden tegengegaan

Uiteraard mag het belang van onze open economie geen rechtvaardiging zijn dat wordt toegelaten dat ons belastingstelsel en verdragenetwerk worden misbruikt. Beleid dat (mede) ten gunste komt van internationaal opererende bedrijven moet namelijk kunnen steunen op maatschappelijk draagvlak. Het Nederlandse investerings- en vestigingsklimaatbeleid moet derhalve reële activiteiten centraal stellen. Dit beleid mag bovendien niet gericht zijn op het

uithollen van de belastinggrondslag van andere landen. Dat is niet goed voor de internationale concurrentieverhoudingen en zorgt ervoor dat bedrijfsstructuren onlogisch en economisch suboptimaal worden ingericht. Daarbij leidt het tot maatschappelijke verontwaardiging, tast het potentieel de belastingmoraal aan en zet het internationale verhoudingen onnodig op scherp.

Het brede Nederlandse bedrijfsleven ondersteunt daarom de inzet van het kabinet bij de invoering van de maatregelen gericht op bestrijding van belastingontwijking zoals dat ook wordt voorgeschreven door de OESO en de EU. Hier bovenop zijn bovendien unilaterale maatregelen genomen door aan ontwikkelingslanden aan te bieden anti-misbruikbepalingen in de belastingverdragen met hen op te nemen, de *substance* regels aan te scherpen, een nationale lijst van non-coöperatieve landen op te stellen en in het regeerakkoord op te nemen een bronheffing op rente- en royaltybetalingen aan *tax havens* in te stellen. Met de vernieuwde *rulingpraktijk* komen er strengere normen voor het afgeven van *rulings* met een internationaal karakter en wordt de kern van de afgegeven *rulings* ook gepubliceerd.

De exacte effecten van de maatregelen gaan de komende jaren duidelijk worden, maar nu al zien we voorbeelden van bedrijven die geen reële investeringen of activiteiten in Nederland hebben en niet langer kapitaalstromen van en naar Nederland laten gaan zonder dat ze tegen heffingen aanlopen. Zo voorkomen we ook dat (delen van) deze kapitaalstromen nog langer leiden tot economische schade elders in de wereld, met name in ontwikkelingslanden⁴.

5. Maatschappelijk draagvlak onmisbaar

Deze daadkrachtige aanpak van het kabinet van ontwijking helpt ook om te zorgen dat de kern van het fiscale beleid van Nederland overeind kan blijven en zoals we hiervoor hebben laten zien is dat van grote waarde.

Bedrijven hebben een lange investeringshorizon en hebben daarom behoefte aan stabiliteit en voorspelbaarheid van regelgeving. Het Nederlandse investeringsklimaat moet ook in de toekomst kunnen rekenen op brede maatschappelijke steun. Daarom moet er meer zijn dan alleen de verzekering van fiscale experts dat de uitkomsten van het stelsel technisch precies klopt, of dat de uitkomsten van het systeem van *transfer pricing* in lijn zijn met wat daarover in de OESO is afgesproken. De uitkomsten van het (internationale) systeem moeten ook aansluiten bij wat maatschappelijk aanvaardbaar is.

Het is daarom goed dat de staatssecretaris heeft aangekondigd naar het hele stelsel te kijken en met bouwstenen te komen hoe het stelsel aan te passen. Hierbij moet een integrale afweging worden gemaakt over wat voor economie

⁴ Zie UNCTAD World Investment Report 2015

Nederland wil zijn en wat voor fiscale wetgeving daarbij past die ook kan rekenen op maatschappelijke steun. Wij doen graag mee met deze integrale herijking van waar onze fiscale bakens moeten staan, zodat iedereen vertrouwen houdt in het stelsel. Wij hopen dat ons onderzoek naar de ecosystemen in Nederland kan bijdragen aan de ontwikkeling van nieuw beleid. Wij onderschrijven de formuleerde uitgangspunten en randvoorwaarde van het kabinet zoals het effect op de economische groei en werkgelegenheid, uitvoerbaarheid, administratieve lasten voor burgers en bedrijven en juridische houdbaarheid.

6. Initiatiefwet is te eenzijdig en pakt slecht uit

Via een dergelijke aanpak kan ook op een goede manier antwoord worden gegeven op de vragen die inmiddels zijn opgeworpen rondom bepaalde regelingen, zoals de liquidatieverliesregeling. Het is goed dat hierbij alle argumenten op tafel komen. Bijvoorbeeld of de ratio achter de deelnemingsvrijstelling betekent dat de liquidatieverliesregeling daar – zoals wij betogen – een logisch onderdeel van uitmaakt, of dat deze regeling daar juist een uitzondering op is, zoals door anderen wordt betoogd.

In Nederland hanteren we het internationaal gangbare principe dat ondernemingswinsten één keer belast dienen te zijn. De deelnemingsvrijstelling zorgt hiervoor. Positieve resultaten van deelnemingen die niet of te laag worden belast vallen niet onder de deelnemingsvrijstelling en worden bij de moeder belast. De liquidatieverliesregeling doet hetzelfde als de deelnemingsvrijstelling. Negatieve resultaten van deelnemingen die niet zijn belast worden bij de moeder in de belastingheffingen betrokken. Op die manier ontstaat een sluitend systeem waarbij ondernemingswinsten één keer in de belastingheffing worden betrokken.

Wij vinden het niet verstandig om bij heel specifieke onderdelen in te grijpen zonder dat we weten wat daarvan de effecten zijn. Met betrekking tot onze specifieke argumentatie over het initiatiefvoorstel verwijzen wij graag naar onze reactie op het consultatiedocument Wetsvoorstel aanpassing liquidatie- en stakingsverliesregeling⁵. Hieronder gaan kort de hoofdpunten.

Liquidatieverliesregeling maakt internationalisering mogelijk

Specifiek de liquidatieverliesregeling is van belang om te zorgen dat ondernemers daadwerkelijk het risico van een investering in het buitenland aan durven. De economisch wetenschappelijke literatuur toont ook duidelijk aan dat zonder die mogelijkheid om het verlies van een mislukte investering in het buitenland af te trekken, men veelal afziet van het doen van deze investering. Verlies maken is nooit een doel, maar soms helaas onvermijdelijk.

⁵ <https://www.vno-ncw.nl/brieven-en-commentaren/initiatiefwetsvoorstel-wet-aanpassing-liquidatie-en-stakingsverliesregeling>

Andere landen kennen vergelijkbare regelingen

Nederland is ook niet uniek met een dergelijke regeling. Ook de meeste andere (vergelijkbare) landen⁶ kennen regelingen – al dan niet vormgegeven als uitzondering op de deelnemingsvrijstelling – om in het buitenland opgelopen verliezen ten laste van het belastbare resultaat van het hoofdhuis te brengen. Deze landen volgen daarbij dezelfde economische redenering als hiervoor is uiteengezet.

Europees Hof heeft bepaald dat verliezen aftrekbaar moeten zijn

Het Europese Hof heeft verder op basis van een vergelijkbare economische redenering als hiervoor bepaald dat verliezen ‘altijd ergens’ aftrekbaar moeten zijn. Daarmee is er dus een basis in het EU recht dat liquidatieverliezen aftrekbaar moeten zijn. Daarbij wijzen we erop dat ook een territoriale inperking van de mogelijkheid om in het buitenland opgelopen verliezen te verrekenen in strijd is met de vrijheid van kapitaal en daarom EU rechtelijk niet houdbaar is. Daarbij leidt een dergelijk onderscheid tot discriminatie van gelijke gevallen en mogelijk zelfs tot verboden staatssteun.

Liquidatieverliesregeling is er voor klein en groot

Het onlangs ter consultatie voorgelegde initiatiefwetsvoorstel lijkt voorbij te gaan aan de effecten op de investeringsbeslissingen van ondernemingen en daarmee op het investeringsklimaat van Nederland. Wel is goed om vast te stellen dat de initiatiefnemers het belang van de liquidatieverliesregeling onderkennen en deze daarom in stand willen houden. Tegelijkertijd is dan moeilijk voor te stellen wat de economische redenering is achter het voorstel om de regeling dan niet langer van toepassing te laten zijn op investeringen buiten de EU. Uit de Internationaliseringsmonitor van het CBS blijkt namelijk dat 33 procent van de buitenlandse deelnemingen van het mkb buiten de EU liggen. En dat de waarde die het mkb in het buitenland heeft geïnvesteerd voor 95 procent bestaat uit investeringsprojecten met een omvang van meer dan 1 miljoen euro. En voor 85 procent uit projecten van meer dan 5 miljoen euro. We vragen ons af of de medewetgever dit scherp op het netvlies heeft.

7. Afsluitend

Graag verzoeken wij u om de bovenstaande zaken te betrekken bij uw verdere beraadslagingen in de Tweede Kamer. Een afschrift van deze brief is tevens verstuurd naar de staatssecretaris van Financiën en de minister van Economische Zaken en Klimaat.

Wij wensen u veel wijsheid toe en hopen dat door een goede dialoog de nodige beelden die leven ten aanzien van de fiscaliteit kunnen worden

⁶ Onder meer België, Duitsland, Italië, Luxemburg, Spanje, Verenigd Koninkrijk, Zwitserland, als ook de Verenigde Staten.

Blad
9

bijgesteld in overeenstemming met de feiten en de belangen van internationaal opererende bedrijven voor ons land.

Hoogachtend,

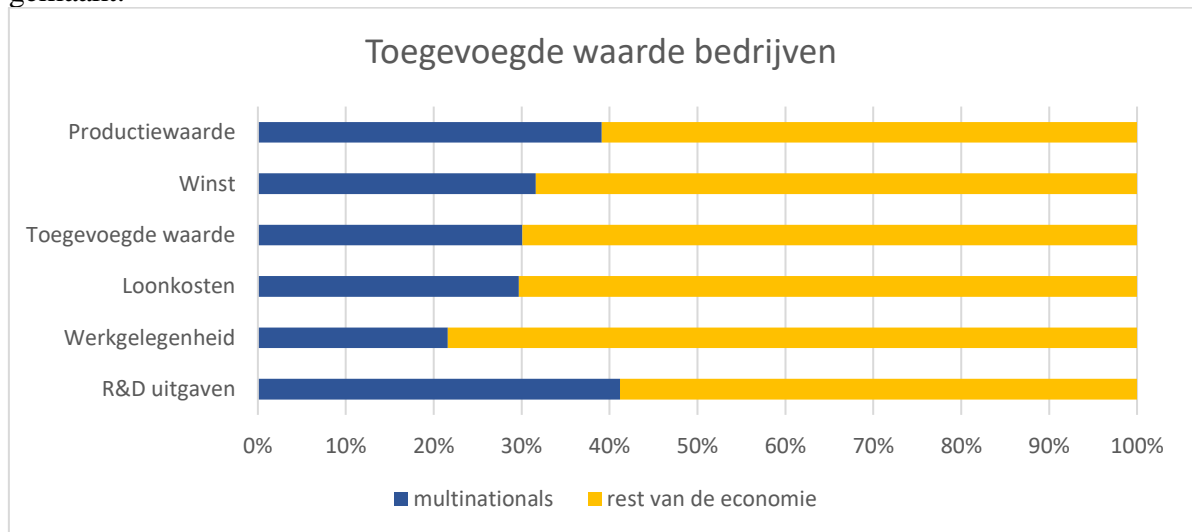
A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'J.M. Lammers', written over a faint rectangular stamp.

mr. J.M. Lammers
Directeur Economische Zaken

BIJLAGE:

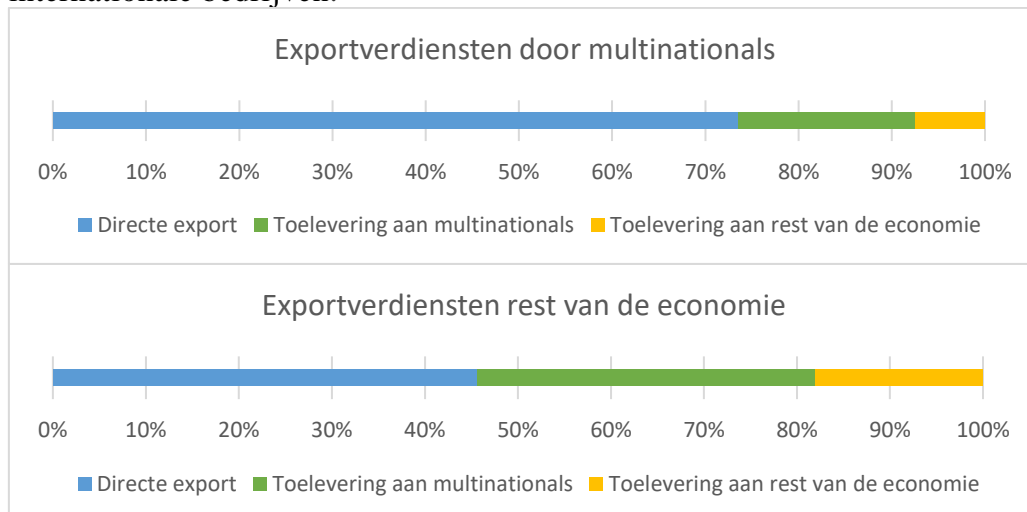
Nadere gegevens over de toegevoegde waarde internationaal opererende bedrijven

Grote bedrijven zijn met iets meer dan 1% van het totaal aantal bedrijven goed voor een belangrijk deel van de totale toegevoegde waarde die het bedrijfsleven in Nederland levert. Hieronder is dat in een grafiek zichtbaar gemaakt.

Samenwerking in de exportketen

De grote internationaal opererende bedrijven leveren veel van hun productie direct aan het buitenland. De bedrijven in de rest van de economie zijn veel meer op het binnenland gericht. Toch bereiken zij vaak wel indirect het buitenland als toeleverancier van multinationals. Zo is zo'n 40% van de exportverdiensten, de toegevoegde waarde verdiend door export, van nationale bedrijven te danken aan de export via de grote internationale bedrijven.

Goed voor ruim tweederde van de belastinginkomsten

De Nederlandse Staat is afhankelijk van belastinginkomsten om de noodzakelijke overheidsdiensten te kunnen financieren. Bij het heffen van deze belastingen is er steeds een belangrijke maatschappelijke en politieke afweging te maken op welke wijze deze lasten over de samenleving worden verdeeld en de economische en maatschappelijke impact daarvan. Op basis van eigen inventarisatie schatten wij in dat internationaal opererende ondernemingen gezamenlijk meer dan tweederde van de totale belastinginkomsten in Nederland afdragen. Deze belastingafdracht bestaat logischerwijs voor een belangrijk deel uit loonbelasting en btw. Maar, de grote ondernemingen dragen ook al sinds jaar en dag een substantieel deel van de vennootschapsbelasting, namelijk zo'n 60%. Met betrekking tot de loonbelastingcomponent verdient het opmerking dat internationaal opererende bedrijven hogere lonen toekennen en hogere mate van baan zekerheid toekennen. De loonbelastingstroom richting de overheid is daarmee hoger dan deze zou zijn in het geval van een veel meer nationaal georiënteerde economie en is als gevolg van de hogere baan zekerheid ook meer constant.

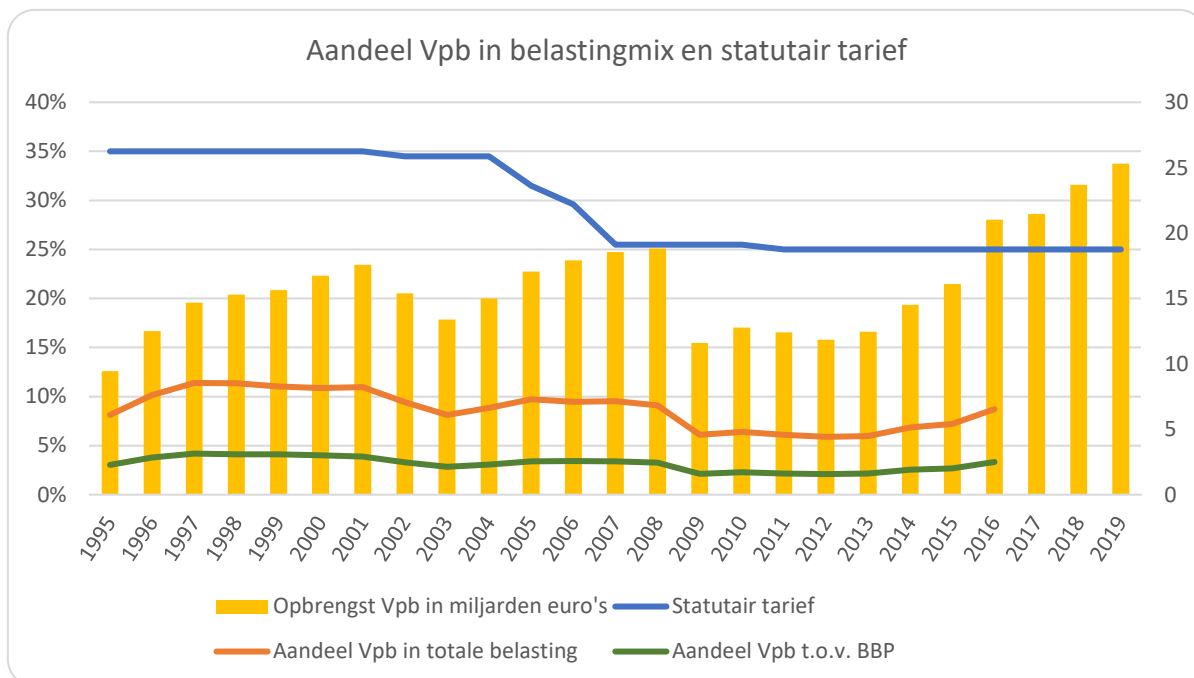
Nadere gegevens over de vennootschapsbelasting in Nederland

In Nederland zien we dat in het verleden de belastinggrondslag van de vennootschapsbelasting is verbreed in combinatie met een aantal tariefsverlagingen. Het tarief in de vennootschapsbelasting in Nederland wordt de komende jaren verder verlaagd naar 20,5% met een tarief van 15% voor de eerste 200.000 euro aan winst. Deze stapsgewijze tariefsverlaging, zoals vrijwel alle voorgaande, wordt gefinancierd door verdere verbreding van de belastinggrondslag. De grondslagverbreding als gevolg van de beperking van de renteaftrek wordt vooral opgebracht door de multinationals. Dat betekent dat de effectieve belastingdruk op ondernemingswinsten gemiddeld niet of nauwelijks afneemt. Ook niet als de opbrengst wordt afgezet tegen het BBP. Sterker nog, de opbrengst afgezet tegen het BBP laat tussen 2010 en nu een stijging van ruim 30% zien.

Opbrengst vennootschapsbelasting in perspectief

De laatste jaren neemt de totale opbrengst van de vennootschapsbelasting significant toe, zowel afgezet tegen het BBP⁷, alsmede wanneer we de vennootschapsbelasting bezien als aandeel in de totale belastingmix.

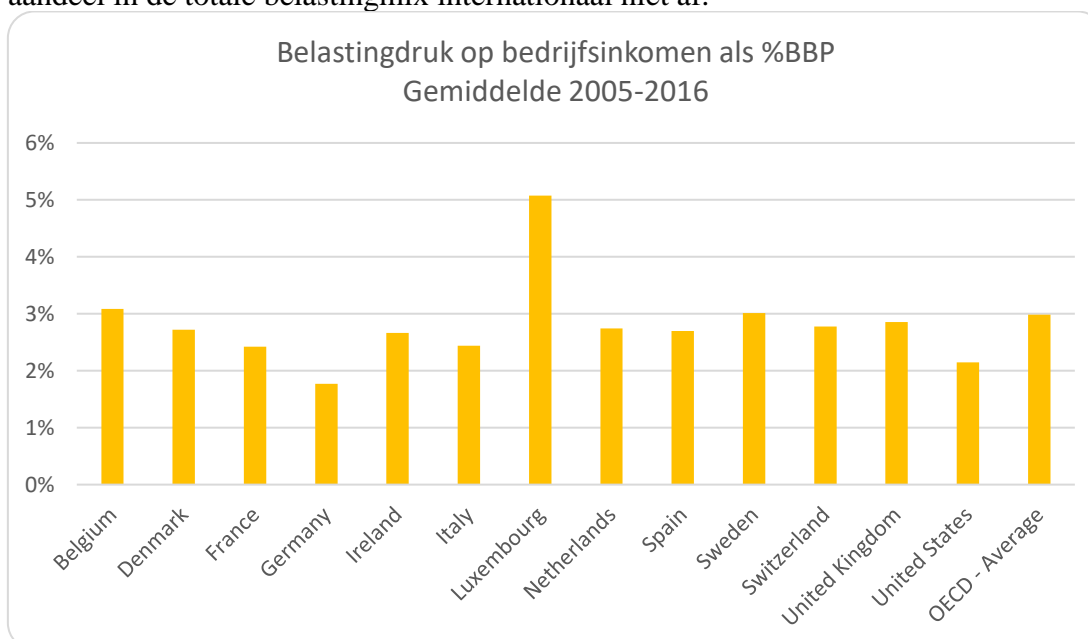
⁷ Dat is al het geval sinds 1965.

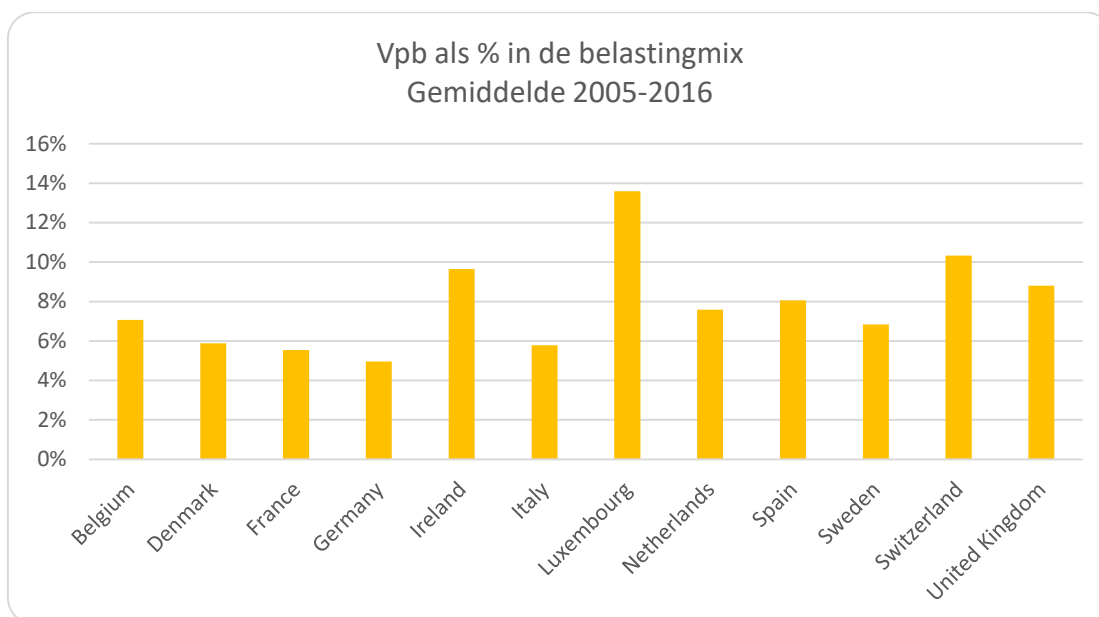
Bron: OECD Revenue Statistics Database, CBS, Miljoenennota

Internationale vergelijking Nederland

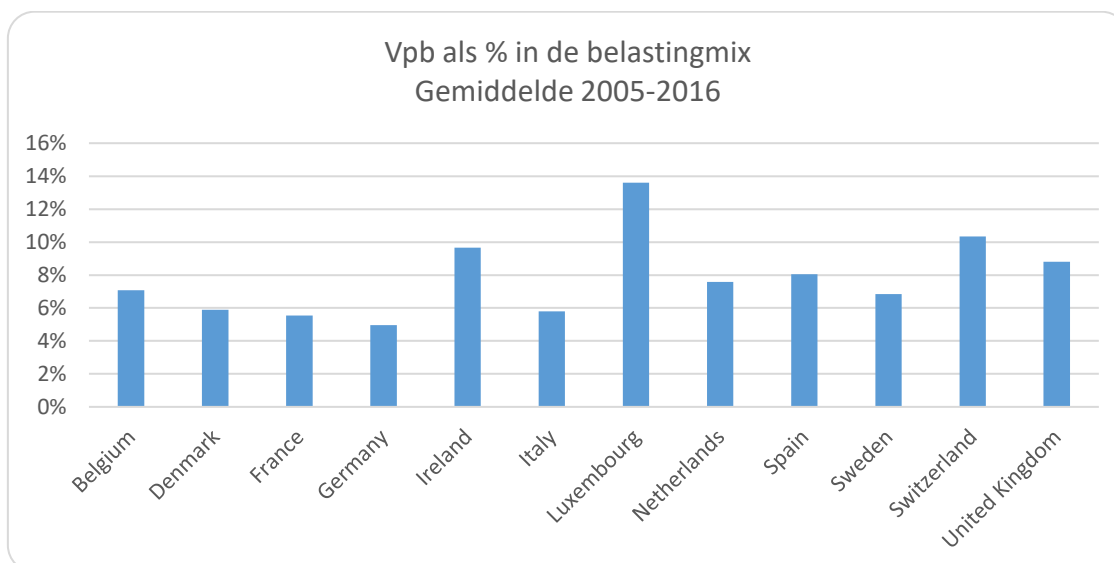
De belastingdruk op bedrijfsinkomen in Nederland als percentage van het BBP (gemiddeld tussen 2005 en 2016 ongeveer 2,8%) ligt op zowel het OESO als het Europese gemiddelde. Ook wijkt de opbrengst in Nederland als aandeel in de totale belastingmix internationaal niet af.

Bron: OECD Revenue Statistics Database

Bron: OECD Revenue Statistics Database

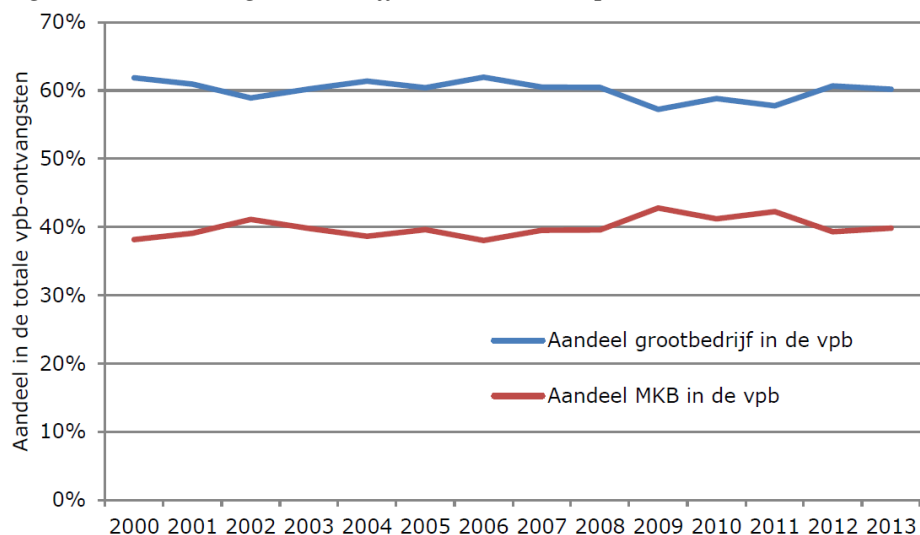

Bron: OECD Revenue Statistics Database

Verhouding tussen grootbedrijf en mkb

Uit gegevens van het kabinet blijkt dat de grote bedrijven gemiddeld zo'n 60% van vennootschapsbelasting afdragen en het mkb 40% (minder dan 100 werknemers). Deze verhoudingen zijn over de afgelopen decennia ongewijzigd. Het beeld dat grote bedrijven niet of nauwelijks winstbelasting betalen wordt niet bevestigd als we kijken naar het aandeel van grote bedrijven in de ontvangsten van de vennootschapsbelasting. Dit ondanks de hoofdkantoorkosten die internationaal opererende ondernemingen nu eenmaal moeten maken om ervoor te zorgen dat de verschillende nationale en internationale bedrijfsonderdelen met elkaar samenwerken.

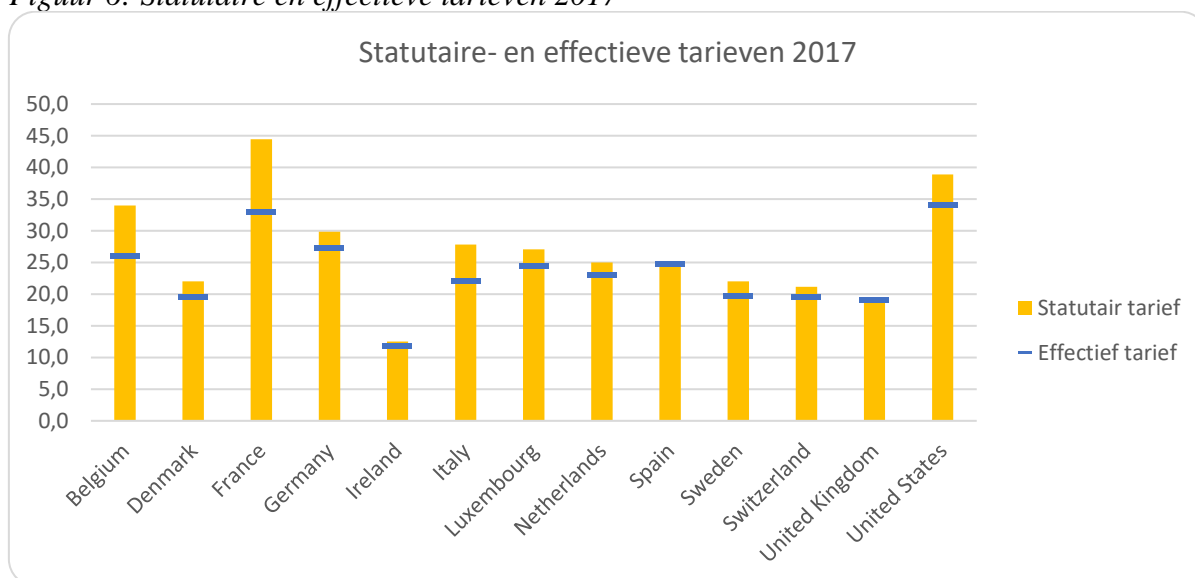
Figuur 5: Aandeel grootbedrijf en mkb in de Vpb⁸

Effectieve druk in Nederland

Voorts blijkt uit de data van de OESO dat het effectieve tarief in Nederland nauwelijks afwijkt van het statutaire tarief. En in EU-verband wijkt Nederland helemaal niet af.

Figuur 6: Statutaire en effectieve tarieven 2017

Bron: OECD Revenue Statistics Database

Effectieve belastingdruk internationaal opererende ondernemingen

Bij het bepalen van de effectieve druk van een onderneming kan niet alleen naar Nederland worden gekeken. Voor veel van de Nederlandse multinationals geldt immers dat een zeer groot deel van de activiteiten van het

⁸ Rapport Werkgroep Fiscaliteit juli 2016, blz 17

concern buiten Nederland plaatsvindt. Van belang is dus om de onderneming geheel te bezien. Dat geldt ook op het moment dat de effectieve druk van een internationaal opererende onderneming wordt vergeleken met die van een nationaal opererende onderneming. Net zomin als dat van een nationale onderneming per filiaal of bedrijfszonderdeel een beeld kan worden gekregen van de gemiddelde belastingdruk van die onderneming als geheel, kan er niets worden gezegd over de gemiddelde belastingdruk van een onderneming als alleen wordt gekeken naar het hoofdkantoor. Een eerlijke vergelijking moet plaatsvinden op het niveau van de hele onderneming. En dan moet er dus per definitie worden gekeken naar de wereldwijde effectieve druk.

Verbeterde compliance van internationaal opererende ondernemingen

Veel van de internationaal opererende ondernemingen in Nederland vallen onder het horizontaal toezicht. Dat houdt in dat de Belastingdienst inzicht heeft in de volledige fiscale positie van deze bedrijven. En dat deze ondernemingen zich hebben verplicht de Belastingdienst ongevraagd inzicht te verschaffen in hun overwegingen met betrekking tot de fiscaliteit. Onderzoek van onder meer de Belastingdienst laat ook zien dat horizontaal toezicht leidt tot verbeterde compliance en minder scherp belastingbeleid van deze ondernemingen.

OESO- en VN-gegevens over belastingopbrengsten en -ontwijking

De breed in de maatschappij gedeelde veronderstelling dat multinationals geen belasting betalen is niet in overeenstemming met de feiten. De objectieve data over belastingopbrengsten over ondernemingswinsten wereldwijd laat een ander beeld zien.

- i. Data van de OESO over de belastingopbrengsten uit ondernemingswinsten laat zien dat tussen 1965 en 2015 deze belastingopbrengsten ten opzichte van het BBP in de hele OESO licht zijn toegenomen, ondanks dat de tarieven in bijna alle OESO-landen in diezelfde periode (sterk) zijn verlaagd. Sterker nog, juist in het land waar de tarieven niet zijn gedaald (de VS)⁹ is de belastingopbrengst als percentage van het BBP wél afgenomen. Lagere tarieven met brede grondslagen vergroten de welvaart, zo blijkt uit OESO-onderzoek. Brede grondslagen zorgen ervoor dat over grotere sommen belasting betaald wordt en ontwijking lastiger is en minder lonend. Het resultaat is meer belastingopbrengsten voor de overheid.
- ii. De OESO concludeert in het rapport *Measuring and Monitoring BEPS* uit 2015 dat er meer inzicht nodig is over de hele keten (zgn. *firm-level data*) om de analyse van de economische en financiële effecten van belastingontwijking te verbeteren. Wat betreft de omvang van belastingontwijking concludeert de OESO dat wereldwijd

⁹ Gegevens van na de tax reform in de VS zijn nog niet beschikbaar bij de OESO

grondslagerosie en agressieve belastingplanning leidt tot een lagere opbrengst van de wereldwijde winstbelasting van \$ 100 miljard tot \$ 240 miljard, oftewel 4% tot 10%. Dat betekent a contrario dat 90 tot 96% van de winstbelasting die wereldwijd verschuldigd is, ook daadwerkelijk wordt betaald daar waar de waarde wordt gecreëerd.

- iii. UNCTAD heeft ook in 2015 een rapport uitgebracht waarin wordt geconcludeerd dat ontwikkelingslanden als gevolg van wereldwijde belastingplanning zo'n \$ 100 miljard aan belastinginkomsten mislopen. Daarbij wordt in het rapport wel opgemerkt dat ontwikkelingslanden zo'n \$ 725 miljard aan overheidsinkomsten genereren uit de investeringen van buitenlandse multinationals. En dat hiervan zo'n \$ 215 miljard uit vennootschapsbelasting bestaat. UNCTAD stelt daarom heel helder dat er naast een programma om belastingontwijking te voorkomen, er ook een programma moet zijn om investeringen van multinationals in ontwikkelingslanden te blijven stimuleren.

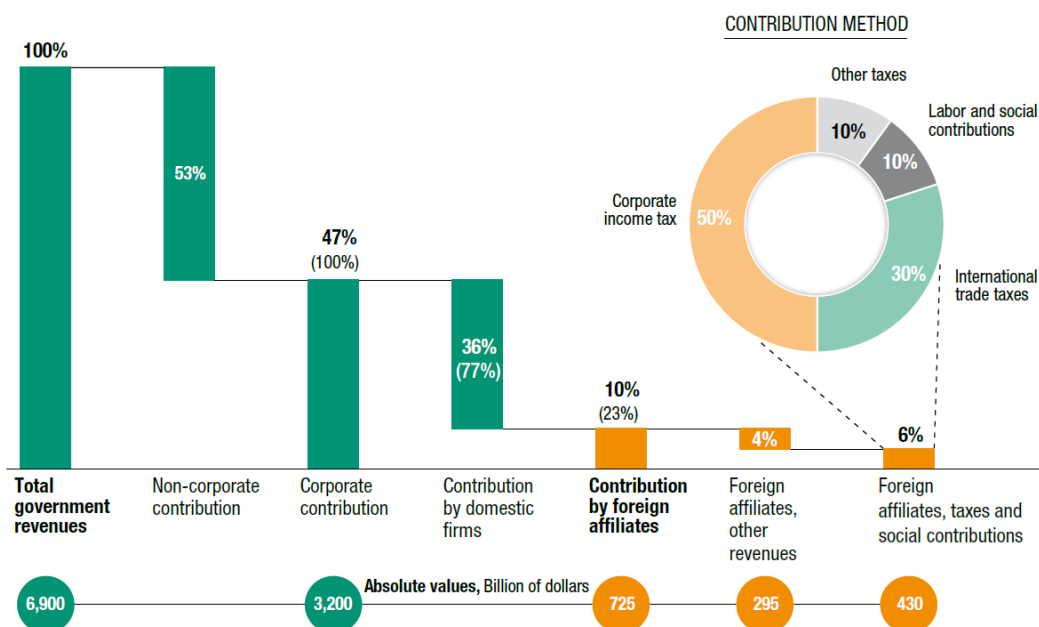
Ontwikkelingslanden schieten er namelijk weinig mee op als hun inspanningen om \$ 100 miljard meer vennootschapsbelasting te innen ertoe leiden dat ze (een deel van) de huidige \$ 725 miljard aan overheidsinkomsten zouden verliezen. De initiatieven die vanuit Belastingdiensten van OESO-landen worden gedaan in het kader van opleiden van lokale Belastingdiensten zijn dan ook – naast lokale anti-misbruikmaatregelen – een belangrijk initiatief om die \$ 100 miljard omlaag te brengen.

Bijdrage van multinationals aan belastingen in ontwikkelingslanden

Figure V.6.

Government revenues contributed by foreign affiliates of MNEs

Share of government revenues, developing countries, reference year 2012
(Per cent and billions of dollars)

Sources: UNCTAD estimates, based on the ICTD Government Revenue Dataset; IMF Government Financial Statistics database; United Nations System of National Accounts; Eurostat; U.S. Bureau of Economic Analysis; International Labour Organization; literature review.

Reeds genomen maatregelen tegen belastingontwijking

Belastingontwijking door grote ondernemingen is een wereldwijd probleem en vereist met name een internationale aanpak. Er zijn al veel maatregelen genomen, maar die zijn nog niet allemaal van kracht geworden of zijn nog maar kort van kracht. De exacte effecten daarvan op het fiscale gedrag van ondernemingen moeten dan ook nog zichtbaar worden in de praktijk. Hieronder gaat een overzicht.

Besluitvorming in OESO-verband

Om een halt toe te roepen aan agressieve belastingplanning en ontwijking van belastingheffing is sinds 2013 in het OESO BEPS project een veelheid van concrete maatregelen vastgesteld in 15 actielijnen die te verdelen zijn in drie hoofdstromingen;

- i. verregaande coördinatie van nationale belastingstelsels, onder meer van innovatieboxen,
- ii. aanscherping van de transfer pricing regels en het verduidelijken van de uitleg daarvan,
- iii. vergroting van transparantie, onder meer automatische gegevensuitwisseling tussen belastingdiensten.

Veel EU-Richtlijnen reeds aangepast

Veel van deze maatregelen zijn inmiddels door de EU omgezet in Richtlijnen.

Hierbij is men op bepaalde gebieden – onder andere op voorspraak van het Nederlandse voorzitterschap in 2016 – verder gegaan dan de OESO voorschreef. Zo zijn er wijzigingen doorgevoerd in de Moeder-Dochter Richtlijn, de Rente en Royalty Richtlijn, zijn zowel de ATAD 1 als ATAD 2 Richtlijn aangenomen en zijn maatregelen vastgesteld met betrekking tot verdere transparantie, informatie-uitwisseling tussen belastingdiensten in de Richtlijnen DAC 1 t/m DAC 6 en liggen er voorstellen voor verplichte publieke rapportage over belastingafdrachten per land. Ook zijn er uitgebreide algemene anti-misbruikbepalingen ingevoerd voor zowel de belastingverdragen als de (inter)nationale belastingregels.

Nederland gaat verder dan de OESO en EU

Ook heeft Nederland al veel van deze maatregelen in haar nationale wetgeving vastgelegd, waarbij ze verdergaat dan de Richtlijnen voorschrijven. Daarnaast heeft Nederland een aantal unilaterale maatregelen genomen door uit eigen beweging aan ontwikkelingslanden aan te bieden anti-misbruikbepalingen in de belastingverdragen met hen op te nemen, aanscherping van de *substance* regels en het rulingbeleid, een nationale lijst van non-coöperatieve landen en het voorstel om te komen tot een bronheffing op rente- en royaltybetalingen aan *tax havens*.

Belastingherziening in de Verenigde Staten

Los hiervan heeft inmiddels ook in de Verenigde Staten een grote belastingherziening plaatsgevonden. Belangrijk gevolg daarvan is dat veel van de constructies om te voorkomen dat buitenlandse winsten terugvloeien naar de VS, hierdoor overbodig zijn geworden.

Toezicht verschuift; van land naar het hele concern

De Nederlandse belastingdienst kon tot voorkort – net als haar buitenlandse collega's overigens – alleen beoordelen of de Nederlandse regels correct werden toegepast op het Nederlandse deel van het concern. Dat leidde ertoe dat ondernemingen in het verleden veel ruimte hadden om gebruik te maken van de mismatches tussen belastingstelsels van verschillende landen. Inmiddels is dat door de maatregelen over (automatische) informatie-uitwisseling veranderd. Deze informatie geeft alle relevante belastingdiensten de mogelijkheid om over de hele keten heen te bepalen dat er wel of geen fiscale constructies zonder zakelijke reden zijn opgetuigd. Dit heeft ook tot gevolg dat ook multinationals hun fiscale positie veel meer vanuit het perspectief van de hele keten zullen beoordelen en vormgeven.

Digitaliserende economie noopt tot andere toewijzing van heffingsrechten

Een belangrijke uitdaging met betrekking tot het (internationale) fiscale stelsel en de belastingheffing van multinationals betreft de verregaande digitalisering van de economie. Wij zien dat de huidige internationale regels met betrekking tot de toewijzing van heffingsrechten niet goed kunnen omgaan met de nieuwe businessmodellen die ontstaan in allerlei sectoren en

soorten bedrijven. Wij juichen daarom toe dat hierover in de OESO en in de EU wordt gediscussieerd. Wij zijn daarbij geen voorstander van een tijdelijke oplossing van een (nationale) *digital services tax*, maar dringen aan op een permanente oplossing waarbij heffingsrechten tussen landen anders worden verdeeld. Daarmee wordt namelijk voorkomen dat dubbele heffing kan ontstaan wanneer de mogelijkheid om te heffen meer verschuift naar waar de marktdeelnemers zijn.